

Báró Sztojka Zsigmond Antal erdélyi püspök lemondása.

(1759.)

A mily közismert történeti tény két erdélyi püspöknek, Sztojka Zsigmond és Bajtay Antal báróknak a lemondása, épp oly kevésbé ismeretesek részletei. Ezért ezuttal Sztojka Zsigmondnak lemondását kívánom levéltári kutatásaim alapján ismertetni, miután ő Bajtay Antallal és gróf Batthyány Ignáczzal együtt a XVIII. században Erdély legkiválóbb főpapi triászát alkotta.

Báró Sztojka Zsigmond Antal, a ki már kilencz év óta állott az erdélyi egyházmegye kormányzatának élén és annak hajóját a biztos rév felé még közvetlen elődjeit is messze túlszárnyaló erélylyel és buzgalommal igazgatta, 1758 december 5-ikén alvinczi kastélyából Mária Terézia magyar királynőhöz egy szokatlan hangú és méltán meglepetést keltő kérvényt intézett. Arra kéri benne a királynőt, hogy hajlott korára és gyöngye egészségi állapotára való tekintetből kegyeskedjék oldala mellé segédpüspököt (coadiutort) rendelni, vagy pedig, ha kérése a trón legmagasabb szándékával ellenkeznék, engedje meg neki, hogy főpásztori állásáról lemondva nyugalomba vonulhasson. Kérvényében Sztojka siet fel is sorolni azokat az okokat, melyek őt — kétségtelenül sok töprengés és érett megfontolás után — e lépés megtevésére készítették.

Az erdélyi főpásztor vállaira — úgymond — két fölötte súlyos tisztség nehezedik: a sok téren még szükségesekben is hiányt szenvedő és nagy megpróbáltatásoknak kitett erdélyi egyházmegye — kiváló körültekintést és tapintatot igénylő — főpapi tiszte és az erdélyi főkormányzéknél elfoglalt tanácsosi állás. Hogy mindkét tisztség úgy testileg, mint lelkileg egyaránt erős és egész embert igényel, az — a püspök szerint — bővebb magyarázatra nem szorul. Minthogy pedig ő magát hajlott koránál és gyöngélkedő egészségénél fogva e két állás kellő betöltésére képesnek nem érzi, mit sem tart helyesebbnek és a gondjaira bízott egyházmegyéjére nézve üdvösebbnek mint azt, hogy gyöngye személyének támogatására segédpüspököt kérjen, vagy pedig, ha ennek megadása nehézségekbe ütköznék, állásáról lemondjon. Kér-

vényében Sztojka püspök arra is kéri Mária Teréziát, hogy, ha a trón döntése lemondásának elfogadása mellett hangzanék, ez esetben kegyeskedjék őt a királynő úgy is csak csekély hátralevő életnapjaira megfelelő nyugdíj kedvezményben részesíteni. Kérvényét a püspök azon reménynyel fejezi be, hogy kérése a trónnál kellő meghallgattatásban részesül s így ő sem szűnik meg a királynő és felséges családja boldogságáért buzgó imával a Mindenható trónját ostromolni.¹

Sztojka püspök a királynőhöz intézett kérvényét benyújtás végett gróf Bethlen Gábor erdélyi udvari kancellárnak küldte meg, a kit egyszersmind meglehangú levélben kérése támogatására is fölkért.² De kérvénye a trónnál nagy meglepetést szült. Arra ugyanis nem egy eset fordult elő, hogy egy megyés püspök, ha egészségi vagy más egyéb okból egyházmegyéjének vezetésére és főpásztori állásának kellő betöltésére magát képtelennek érzi, a tróntól segédpüspököt kér; de hogy egy alig 59 éves ember, minő akkor Sztojka püspök volt, a trónt segédpüspök-adásra, vagy pedig ennek megtagadása esetében egyenesen állásáról való lemondásának elfogadására kérje s így egy kényes alternatíva elé állítsa, méltán a legritkább esetek közé tartozott. Éppen ezért a királynő ebben a Sztojka püspök további életsorsára nézve annyira fontos ügyben nem akart elhamarkodva dönteni, hanem, még mielőtt erdélyi udvari kancelláriájának véleményét meghallgatná, célszerűnek tartotta előbb Klobusiczky Ferencz kalocsai érseknek nemcsak mint Sztojka püspök metropolitájának, hanem főleg mint az erdélyi püspöki székben Sztojka közvetlen elődjének is a nézetét kikérni, főleg a tekintetben, hogy az erdélyi püspök lemondásának elfogadása esetében kit tartana Sztojka alkalmas utódjának és honnan s mennyi nyugdíjat lehetne az állásáról lemondott főpapnak engedélyezni? De arra is terjeszkedjék ki az érsek válaszában, vajjon nem bir-e Sztojka püspök az erdélyi püspöki állásán kívül Magyarországon még más egyházi javadalommal is.³

Klobusiczky érsek az erdélyi udvari kancellár levelének vétele után a válaszzsal nem sokáig késett s mivel éppen ez időtájt nem Kalocsán, az ő rendes székhelyén, hanem Pesten tartózkodott, válaszsoraival már december 26-ikán elkészült. Ám ha a trón előtt meglepő volt Sztojka erdélyi püspök szokatlan hangú kérvénye, a kalocsai érseknek ez ügyben nyilvánított s nem sok kartársi szeretetről tanúskodó

¹ Sztojka püspöknek Mária Teréziához 1758 december 5-én intézett kérvénye; Országos Levéltár Erdélyi kancelláriai osztálya 1759. évi 25. sz. a.

² Sztojka püspök Alvinczről, 1758 december 5-én gróf Bethlen Gábor erdélyi kancellárhoz; ugyanott.

³ Gróf Bethlen Gábor erdélyi kancellár Bécsből, 1758 december 22-én Klobusiczky Ferencz kalocsai érsekhez; ugyanott.

válasza is nem kisebb meglepetést okozhatott. Ő ugyanis a szokásos rövid bevezetés után azzal kezdte az erdélyi udvari kancellárhoz intézett válaszát, hogy eléggé nem tudja helyeselni Sztojka erdélyi püspöknek azon szándékát, hogy püspöki állásától és a vele egybekapcsolt fő-kormányszéki tanácsosságtól megválni óhajt. Hiszen köztudomású, hogy mindkét állásban kifejtett működése ellen több kifogás emelhető. Azonban, hogy mi ennek voítaképpen oka, nem hozzá, hanem a királynőhöz tartozik, kinek kezeibe Sztojka püspök mindkét állását letenni szándékozik. Ezután áttér azon egyházi férfiú személyének a megnevezésére, kit ő, a mennyiben az erdélyi egyházmegyét és az ott dívó állapotokat ismeri, Sztojka püspök legméltóbb utódjának és az erdélyi egyházmegye élére első sorban állítandónak, sőt — miként az érsek írja — mintegy az Istentől erre kijelöltnek tart. Nem más ez, mint Szalbeck Mátyás, az erdélyi székeskáptalannak közszeretet- és tiszteletnek örvendő nagyprépostja, kinek is földícsérésében Klobusiczky további soraiban ugyancsak remekel. A mi a Sztojka püspök támogatására küldendő segédpüspököt illeti, azt ajánlja, hogy e megoldási módozatot a trón már abból a szempontból is mellőzze, mert a segédpüspökök legjobb szándékai is legtöbb esetben ama főpásztor részéről, kinek oldala mellé rendelvek, hajótörést szenvednek s alig kezdeményezhetnek valami üdvöset, hogy buzgalmuk az idősebb püspök ellenmondásával ne találkoznék. Szóval segédpüspöktől az egyházmegyére üdvös és áldásos működés alig várható. Azt javasolja ennél fogva az érsek, hogy a segédpüspök kérdésének elejtése mellett Sztojka lemondását el kell fogadni. Minthogy pedig ez esetben Sztojka megélhetésének kérdése is előtérbe lép, az a véleménye, hogy Sztojkanak, a ki kilencz évre terjedő főpapi működése alatt — miként erről több oldalról értesült és ismerve az ő életmódját, azt valónak is tartja — nagy vagyont szerzett, nyugdíjul évi 5000 forint lenne utalványozandó. Ez összeg Sztojkanak annyival is inkább elegendő lenne, mert ő, a kinek — mint köztudomású — évi személyes kiadása még 2000 forintra sem rug, mint nyugdíjazott magánember évi 5000 forinttal kiadásait könnyen fődözheti. Arra nézve pedig, hogy a fenti nyugdíjösszeg [Sztojkanak honnan szakíttatnék ki, Klobusiczky válasza az, hogy utódjának püspöki jövedelméből. Igaz ugyan — folytatja az érsek, — hogy a kánonjog csak a jövedelem teljes élvezetével egybekapcsolt egyházi javadalom adományozást ismer, de vannak kivételes esetek, főleg, ha azt valamely egyház vagy egyházmegye érdeke és szüksége kívánja, hogy a római szentszék e jogszabálytól egyszerűen eltekint és a javadalom jövedelme egy részének levonásába, illetőleg a jövedelemcsorbításba is beleegyezik. A szentszék e beleegyezését jelen esetben a királynő annál könnyebben kieszközölhetné, mivel az erdélyi püspök jövedelmének nem állandó,

hanem csakis Sztojka életének végéig terjedő megrövidítéséről van szó. De még attól sem lehetne tartani — írja Klobusiczky — hogy illetén intézkedés folytán Sztojka utódja kellő és állásához méltó jövedelemtől meg lenne fosztva, mert azóta, hogy ő az erdélyi püspöki székből más egyházmegye élére került, az erdélyi püspök jövedelme egy a közelmúltban kelt királyi döntés folytán, mely az erdélyi püspökséget illető mézárszékeket, kocsmákat, réteket, szántóföldeket, jobbágyokat s több más effélet a katonai és királyi kamarai kezekből kivette s jogos tulajdonosának, az erdélyi püspökségnek visszaadni rendelte, az erdélyi püspök jövedelme éppen megkétszereződött. A mi továbbá — folytatja Klobusiczky — azt a kérdést illeti, hogy van-e Sztojkanak erdélyi püspöki állásán kívül Magyarországon más egyházi javadalma is, azt feleli, hogy Sztojka erdélyi főpásztori állása mellett néhány éven át az egri kisprépostság jövedelmét is élvezte. Az egri káptalan tagjai azonban — mivel Sztojka ahhoz a római szentszék beleegyezését nem hozzájárulásuk alapján nyerte ki — per útjára léptek, mely azzal nyert két év előtt békés megoldást, hogy a püspök említett kispréposti állásáról lemondott. Különben — fejezi be szavait az érsek — Sztojkanak Máramaros megyében és környékén nagy családi birtokai vannak, melyeknek gyarapításáról főpapi székében sem feledkezett meg.¹

Eddig tart Klobusiczky érseknek az erdélyi udvari kancellár fölhívására adott válasza, az, a mely Sztojka püspökre nézve nemcsak hizelgőnek nem mondható, hanem határozottan igazságtalan is. Az érsek főntebb bőven tárgyalt sorai ugyanis az alantosokat s azok működését legtöbb esetben ferdén jellemző titkos információnak valóságos remeke. Klobusiczky érsek mendemondák után indulva nem átalja Sztojka püspök cél tudatos takarékoságát kapzsi zsugoriság színében föltüntetni, pedig az erdélyi püspöknek főpapi magas állásában is tanusított egyszerű életmódja és csak a legszükségesebbekre terjedő költsége tette lehetővé azt, hogy közel 60.000 forintnyi összeget kitevő alapítványokat tegyen és a messze jövőre is kiható alkotásokat létesítsen, melyek mellett Klobusiczkynek, az óriási magánvagyonnal rendelkező mágnásnak, erdélyi püspöki minőségében kifejtett érdemei, messze eltörpülnek. A lencse, a melyen keresztül az érsek utódjának, Sztojka püspöknek személyét, életmódját és működését megfigyelte, kétségtelenül hibás öntvény volt. S mert a szeretettel párosult elismerés annak a látókörén kívül esett, a megrajzolt kép is csak visszás, ferde és téves lehetett. Pedig a takarékos és kevéssel is beérő Sztojka püspökkel szemben, a ki nem katolikusnak született s így nem az anyatejjel szivta be

¹ Klobusiczky Ferencz kalocsai érsek Pestről 1758 december 26-án gróf Bethlen Gábor erdélyi udvari kancellárhoz; ugyanott.

magába az üdvözítő egyház iránt való törhetlen ragaszkodását, meleg szeretetét és páratlan önfeláldozását, a legnagyobb elismeréssel kellett volna Klobusiczky érseknek adóznia. Ezt az érsek annál könnyebben megtehetette volna, mert jól tudhatta, hogy Sztojka oly családnak a szülöttje, a melynek egyik tagja éppen a püspök gyermekkorában ült a máramarosi oláh püspöki székből s így az ő áttérése családjá részéről nem nagy helyesléssel találkozhatott. A bár nemes származású, de *oláh eredetű* Sztojka püspöksége alatt egyházmegyéje iránt érzett ragaszkodásának és atyai önfeláldozásának fényesebb tanújelét adta, mint az őt ferdén megítélő s működése fölött pálczát törő Klobusiczky, a ki jónak látta az első kínálkozó alkalmat megragadni arra, hogy a szerényen dotált erdélyi püspöki székből, melyben éppen azért magát fölötte kényelmetlenül érezte, előbb a jobban jövedelmező zágrabi püspöki, majd a még fényesebb jövővel kecsegtető kalocsai érseki székbe vitorlázhasson. S mégis — fájdalom — ez a minden szeretetet nélkülöző s nem Klobusiczky érsek saját tapasztalatán alapuló válasz volt hivatva arra, hogy Sztojka püspök kérvényének elintézésére döntő befolyást gyakoroljon s nevezett áldásos működésének életfáját az erdélyi egyházmegye kimondhatlan kárára derékben kettétörje.

Az erdélyi udvari kancellária feladata a kalocsai érsek válasza után könnyű volt. Még jobban megkönnyítette azt a kancellária amaz indokolatlan eljárása, hogy ismerve Klobusiczky érsek álláspontját és nézetét nem tartotta többé szükségesnek mások véleményének is a megkérdezését. S csakugyan az erdélyi udvari kancellária Klobusiczky érsek válaszána vétele után pár napra, mindjárt a karácsonyi és újévi ünnepek eltelte után elkészült a Sztojka püspök kérvénye ügyében a trónhoz intézendő javaslatával. Ez 1759 januárus 8-án kelt fölterjesztésének bevezető sorában pár szóval ugyan elismerőleg kiemeli Sztojka püspök feddhetlen életét, alapos készültségét és az egyházi fegyelem megtartása körül tanusított éber figyelmét, de e rövid lélegzetű dicséretetek után siet azt is hangsúlyozni, hogy a püspök mind e jó tulajdonsága daczára sem volt képes magának az erdélyi különböző nemzetiségek, vallásfelekezetek s általában az erdélyiek rokonszenvét megnyerni, mivel ebben rideg természete és zárkózott életmódja nagyban akadályozták. Lehet az is — folytatja a felirat — hogy ebben az ő gyöngélkedő egészségi állapotának is nagy szerepkört kellene juttatni. Hisz beteges állapota akadályozta Sztojkát abban is, hogy ő mint az erdélyi főkormányzék első tanácsosa gyűlésein megjelenjék s a tanácskozásokban részt vegyen. Ez okok bírhatták valószínűleg a püspököt arra, hogy főpapi és főkormányzékai állásáról lemondjon. A trón és az erdélyiek érdeke most már egyaránt azt kívánja — folytatja a javaslat — hogy a királynő Sztojka lemondását fogadja el s részére nyugdíjul az

utód jövedelméből kiutalandó évi 4000 forintot engedélyezzen. Segéd-püspök kirendelése már csak azon szempontból is mellőzendő lenne, mert a coadiutor nem lévén egyszersmind főkormányászki tanácsos is, ülésén részt nem vehet. Ez pedig már a trón érdekéből s az Erdélyben bevett szokás szempontjából is kerülendő lenne. A kancellária feliratában áttér azután ama teendőkre, melyeknek a lemondás elfogadását nyomon kell követniök. A trón rendelje el — ugymond — azonnal a püspökjelölő gyűlés megtartását és kívánja meg az erdélyi katolikus rendektől és papi képviselőktől, hogy a gyűlésen legtöbb szavazatot nyert három jelölt nevét a trónhoz terjesszék föl. S ha az utód kinevezése is megtörtént, tegye meg a trón a római szentszéknél a kellő lépéseket, hogy ez az erdélyi püspök jövedelméből kiutalandó nyugdíjhoz beleegyezésével hozzájáruljon; a mi annál könnyebben kieszközölhető, mert míg egyfelől azt az erdélyi egyházmegye érdeke teszi szükségessé, addig másfelől nem is állandó jövedelemcsorbitásról, hanem csak a lemondott püspök élete végéig fizetendő nyugdíjról van szó.¹

Az erdélyi udvari kancellária a javaslatát, mely csak a Sztojka püspöknek kiutalandó nyugdíjösszeg nagyságában tér el Klobusiczky érsek javaslatától, fölterjesztés előtt az előirt utasítás szerint, minthogy egyházi ügyről volt szó, véleményadás végett gróf Ulfeld császári udvari főnökhöz tette át. De a grófnak a kancellária javaslatára adott válasza alig pár sorra terjed és fölötte lakonikus. Kész örömet hozzájárul s a javaslatba hozott 4000 forint nyugdíjat a maga részéről is elegendőnek tartja; megjegyzi azonban, hogy, ha csak 5000 forint évi járadékkal lehetne az erdélyi püspök lemondásának kérdését elintézni, ez összeg is megadható lenne Sztojkának, annyival is inkább, mert ugy egyházi, mint politikai érdekek kívánják ez ügy mielőbbi elintézését. S ha már bevett szokás, hogy széküresedés esetében az erdélyi katolikus rendek három jelöltet terjesszenek föl, e szokástól most sem kellene eltérni, mert legkisebb kétsége sincs a fölött, hogy a kalocsai érsek által utódul ajánlott Szalbeck Mátyás is a jelöltek közt fog szerepelni.²

Miután az erdélyi udvari kancelláriának főtebb tárgyalt javaslata s hozzácsatoltan Ulfeld gróf véleménye Mária Terézia színe elé került, a királynő nem habozott annak teljtartalmát magáévá tenni. E hirtelen beleegyezéséről Mária Teréziának a kancellária javaslatának végsorai mellé sajátkezüleg odairt *placet* szava tanuskodik. E szerény, a trón döntését magában foglaló hat betűcskéből álló szó volt hivatva arra, hogy Sztojkának, a kiváló főpapnak, az egyházmegye önfeláldozó atyjának további sorsa fölött döntsön és eddigi fényes pályájának s oda-

¹ Az erdélyi udvari kancellária 1759 januárius 8-iki javaslata; ugyanott.

² Gróf Ulfeld kelet nélküli német nyelvű véleménye; ugyanott.

adó működésének örökre véget vessen. E rideg tollvonás kárhoztatta őt, a páratlanul tevékeny férfiut teljes tétlenségre.

A mi Sztojka püspök ügyében ezután történt, az már csak a királynő döntése egyszerű folyamánának tekinthető. Alig néhány nap mulva, már januárius 23-ikán értesíti Mária Terézia királynő Sztojka püspököt, hogy a trónhoz benyújtott kérvénye tárgyában érett megfontolás és alapos tanulmányozás (?) után döntött s főpapi és főkormányászéki tanácsosi állásáról való lemondását kegyesen elfogadta s őt, ha utódjának a kinevezése is megtörtént, kellő nyugdíjban fogja részesíteni. Egyszersmind azt is Sztojka püspök tudomására adja, hogy egyidejűleg az erdélyi katolikus rendeket is a Szebenben mielőbb tartandó püspökjelölő gyűlés egybehívására kérte föl.¹

A királynő döntésének hirtelensége Erdélyben futó tüzként terjedt el s a legnagyobb fájdalmat okozta. Hogy az erdélyi katolikus vezető körök mily nagy csapásnak tekintették az egyházmegyére nézve Sztojka püspök nyugalomba küldését, kiviláglik már az a püspökjelölő gyűlésre 1759 márczius 12-én Szebenben összegyűlt erdélyi katolikus rendeknek és papi képviselőknek ez alkalommal a királynőhöz intézett e szavaiból is: „Nagyméltóságú és főtisztelendő szalai báró Sztojka Zsigmond Antal erdélyi püspök úr jámborsága-, mély belátása- és egyéb kiváló erényeiért, melyek a főpapnak épp úgy, mint általában a nagy férfiaknak legjobb ajánlólevelei szoktak lenni s melyekkel őt a Mindenható és a természet egyaránt bőven megáldották, osztatlan és méltó tiszteletünk tárgya volt s épp ezért távozása fölött a legmélyebb fájdalomunknak adunk kifejezést.“

Ez őszinte szavakban egy szemernyi sem fedezhető föl abból, a mi Klobusiczky kalocsai érseknek vagy az ő véleményét szolgálólag követő erdélyi udvari kancelláriának Sztojka püspök felől táplált nézetét bár legkisebb mérvben is igazolná. Pedig e szavak olyanoktól erednek, kik Sztojka püspök főpapi működését legközvetlenebbül és legalaposabban ismerhették és ismerték. Ámde a királynő rendeletére a püspökjelölésnek meg kellett történnie s a szavazás eredménye Klobusiczky kalocsai érseket teljesen kielégíthette. Első helyre ugyanis a gyűlés 46 szavazattal Szalbeck Mátyás erdélyi nagyprépostot jelölte, második helyre 32 szavazattal gróf Batthyány József pozsonyi prépost, a nádor fia, a harmadik helyre végül 19 szavazattal gróf Kemény László esztergommegyei pap és egerszegi plébános került.²

¹ A királyné id. leirata, ugyanott.

² Beke Antal „Az erdély-egyházmegyei papnövelde történeti vázlata“ cz. művének 37. lapján nemcsak a két első jelöltre esett szavazatok számában téved, hanem Biró János kolozsvári lelkészt is negyedik jelöltként szerepelteti. Minthogy azonban az általunk eladottaknak alapját a trónhoz fölterjesztett *eredeti, hivatalos* iratok képezik, részünkről a tévedésnek még a lehetősége is ki van zárva.

E püspökjelölő gyűlés után nem sokáig kellett a megürült erdélyi főpapi székeknek új birtokosára várakoznia. Az erdélyi udvari kancellária ugyanis a megejtett jelölés alapján már 1759 április 3-ikán benyújtotta ez ügyben a királynőhöz javaslatát, Mária Terézia pedig, a ki márczius 20-án kelt leiratával Sztojka püspököt értesítette, hogy részére eddig élvezett püspöki jövedelméből nyugdíj gyanánt évi 4000 forintot engedélyez, szintén nem késett a döntéssel. A trón választása az első helyen jelölt Szalbeck Mátyás mellőzésével a *második* helyen jelölt gróf Batthyány Józsefre esett, kit a királynő május 13-án erdélyi püspökké kinevezett.¹ E kivezéssel azonban a királynő az új püspökkel szemben még korántsem merítette ki kegyeit. Fölhatalmazta t. i. Batthyányt, hogy, mivel a Sztojkanak fizetendő nyugdíj következtében püspökségéből elődjénél tetemesen csekélyebb jövedelmet fog élvezni, eddigi állását, a pozsonyi prépostságot továbbra is megtarthassa.

Alig értesült Sztojka utódjának kinevezetéséről, haladéktalanul megtette az utolsó lépést: 1759 május 30-án fölhatalmazta római ügynökét, Giordani Pál Bernárd apátot, hogy nevében jelentse be a római szentszéknél főpapi állásáról való lemondását.² S be sem várva a szentszék választát, miután papságától és hiveitől érzékenyen elbucsúzott, még ugyanazon év június havában diszes főpapi székét örökre elhagyva, Gyulafehérvárról távozott. A távozó Sztojkanak ez útja azonban nem Máramaros vármegyének, az ő kedvelt szülőföldjének szólt. Nem sietett ő fivérének és rokonainak ölelő karjai közé, nem vette igénybe azok gyöngéd ápolását, nem áhitozott a birtokain kétségtelenül rá várakozó főúri kényelemre. Pásztorbotját letette ugyan, de imádott aklának elhagyására már rábirható nem volt. Ha való Tompa azon állítása, hogy „szivet cseréljen az, a ki hazát cserél“, akkor Sztojka püspöknek is előbb szivet kellett volna cserélnie, hogysen szeretett egyházmegyéjét végleg elhagyja és más helyt keressen vérző szívére enyhülést. Azért Sztojka, bár szülőföldje és rokonsága nagy vonzóerőt gyakoroltak rá, Nagyszébenben telepedett le s miután e mozgalmas városban az óhajtott nyugalmat föltalálnia nem sikerült, lakóhelyét előbb Kisludasra, majd utóbb a kegyesrendiek medgyesi házába helyezte át. E rendház komor falai között élte le Sztojka életének még hátralevő éveit, míg 1770 április 21-én utolsót dobbant nemes szíve.³

De miként a leáldozó nap, mielőtt a látóhatárról lenyugodnék, bucsúsugáraival még egyszer bearanyozza azon vidéket, a mely fölött

¹ Beke id. m. 37. és 38. l. szintén téved. Gróf Batthyány József ugyanis nem 1759 május 3-ikán, miként ő állítja, hanem május 13-ikán lett erdélyi püspök.

² Sztojka id. felhatalmazásának hiteles másolata az országos levéltárban; ugyanott.

³ *Szeredai*: Series episcoporum Transilvaniae 235. l.

átvonult, Sztojka püspök is még magányba vonulása után is érezte egyházmegyéjével atyai szeretetének teljes melegét; szűkös nyugdíjából is mindig volt magasztos céljaira egy-egy fillére. Nem egy, az ő püspöksége alatt létesült alapnak volt ő továbbra is legbőkezűbb Maecenása.

Sztojka püspöknek holttestét — végrendeletében kifejezett óhaja szerint — a gyulafehérvári székesegyházban helyezték örök nyugalomra. E templom merész boltívei alatt pihennek tehát azon kiváló főpap porai, a kiről elmondhatni, hogy „ecclesiam suam rex it ut navem, nutrit ut ovem, dilexit ut sponsam“. Itt várja a föltámadás nagy napját az a férfiú, a ki, míg élt, szeretetet vetett, de — fájdalom — csak könnyeket aratott.

Dr. Temesváry János.